

ВЕРА МИЛАНОВ

САМОВРЕДНОВАЊЕ

ПУ „ЛАНЕ” – ГРОЦКА

ПУБЛИК ПРАКТИКУМ

РЕЧ АУТОРА

*„Људи су по природи радознала бића
и зато своју делатност све више
усмеравају
на откривање непознатог.
Искуства показују да
остварени циљ
престаје да буде жеља.
Тежња ка остваривању неке
нове жеље,
односно новог циља, представља непрекидан
процес.
Животна искуства указују да су
за
успешност остваривања
циљева
пресудни воља и упорност.“*

Вера Миланов

САДРЖАЈ

УВОД	7
1.ИДЕНТИТЕТ ПУ „ЛАНЕ“ ГРОЦКА.....	8
2. ОСНОВНА ДЕЛАТНОСТ И РЕФОРМЕ У ПРЕДШКОЛСТВУ	10
3. АКТУЕЛНИ ПРОГРАМИ УСТАНОВЕ	11
3.1. Предшколски програм.....	11
3.2. Припремни предшколски програм.....	13
3.3. Програм превентивно - здравствене заштите.....	16
3.4. Програм исхране.....	19
3.5. План сарадње с породицом.....	22
3.6. План сарадње са друштвеном средином.....	26
3.7. Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања.....	42
3.8. Програм инклузивног образовања.....	47
3.9. Вредновање и самовредновање квалитета рада.....	48
3.10. Развојни план.....	50
3.11. Процес увођења приправника у посао.....	51
4. ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ ВАСПИТНО - ОБРАЗОВНОГ РАДА.....	53
4.1. Посматрање.....	54
4.2. Планирање.....	72
4.3. Реализација.....	81
4.4. Евалуација.....	102
4.5. Примери добре праксе.....	107
5. ТИМСКИ РАД.....	114
6. ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ.....	124
РЕЦЕНЗИЈА.....	147
ЛИТЕРАТУРА.....	150

УВОД

Овим путем, тим ПУ „Лане“ - Гроцка, са директором на челу, жели да подели с вама искуства стицана током наше дугогодишње праксе.

Испред вас је писани траг о животу и раду Установе. Овим приручником, који је плод искуства практичара, упознаћемо вас са развојним путем васпитно-образовног рада. Он представља резултате рада чију окосницу чине теоретска начела и новине. Њиховом применом праксу смо мењали, прилагођавали и усавршавали у складу са потребама и специфичностима наше установе. Поносни смо на децу, запослене, родитеље и сараднике. Сви заједно чинимо један добар тим.

Циљ нам је да стечена искуства и примери богате праксе дуге четири деценије рада, буду подстицај и извор нових идеја за надоградњу вашег рада.

Приручник је намењен свима вама који сте креатори, планери и реализатори васпитно-образовног процеса. Жеља нам је да вам користи у раду.

У изради приручника учествовали су и: Марина Бошковић, руководицац и координатор припремних предшколских група, Марина Цветановић, координатор за програмске, културне и јавне активности, Анита Ристић и Наташа Илић, васпитачи, Данијела Пиљевић, руководицац, Радмила Машић и Тијана Кузмановић, стручни сарадници - педагози.

1. ИДЕНТИТЕТ ПУ „ЛАНЕ“ – ГРОЦКА

Аутентичност наших вртића

На десној обали Дунава, реке која спаја многе европске земље, никла је варош Гроцка са преко 100 000 становника и 15 насељених места у којој се налази и ПУ „Лане“. У свом саставу има шест радних јединица: у Гроцкој, Врчину, Калуђерици, Винчи и Лештанима које испуњавају смех и жагор 2500 деце. Топлина и стручност 290 запослених су сигурна база и темељ живота и рада свих наших вртића. Специфичност рада установе представља свеобухватност деце Припремним предшколским програмом у групама формираним како у објектима, тако и при основним школама у сваком насељу на општини и данас броји 25 припремних група.

Почели смо некада давно, 1955. године, отварањем првог „забавишта“, а шеснаест година касније, отворен је први и најстарији вртић на општини „Лане“- Гроцка, уједно и матични. У складу са потребама становништва развијала се и већа потреба за укључивањем деце у систем предшколског васпитања и образовања, што је резултирало отварањем нових вртића. Низали су се: „Лане“- Врчин, „Лане“- Калуђерица, „Лане“- Винча, „Веселко“- Калуђерица и „Звездица“- Лештане. Сада смо у петој деценији рада и за нама су генерације деце, године успеха и лепих тренутака.

ПУ „Лане“ гради свој пут у складу са тенденцијама развоја предшколства и развија аутономију, чиме ствара свој лични идентитет. Негује традиционалне вредности и истовремено богати процес васпитно-образовног рада иновативним методама и савременим приступима. Такође, тежи ка интензивирању свих облика сарадње и оснаживању подршке деци и породици. Резултат је заједничка добит, која води ка отвореном систему, унапређењу квалитета рада и афирмацији делатности.

Васпитно-образовни рад, као цикличан процес кроз истраживање сопствене васпитне праксе, пружа могућност избора. Док једни постају ликовни и драмски уметници, други су носиоци развоја еколошке свести, што се јасно перципира и у другим областима живота и рада вртића. Пластично обликовање простора креатора праксе и структурирање центара интересовања, пружа различите могућности у раду које прате потребе и интересовања деце, што доприноси јачању дечјих и професионалних компетенција. Различитим садржајима, темама и активностима реализују се актуелни програми установе, прати дечји развој и напредовање, укључују се родитељи, ангажују сарадници и професионални кадрови. Непосредно окружење вртића, такође, пружа бројне изворе социјалног сазнања и могућности укључивања и размене, што директно утиче на квалитет васпитне праксе.

ПУ „Лане“ - Гроцка

РЈ „Лане“ – Врчин

РЈ „Лане“ – Винча

РЈ „Лане“ – Калуђерица

РЈ „Веселјко“ – Калуђерица

РЈ „Звездица“ – Лештане

2. ОСНОВНА ДЕЛАТНОСТ И РЕФОРМЕ У ПРЕДШКОЛСТВУ

Основну делатност установа је развијала и прилагођавала у складу са потребама праксе и реформама у предшколском васпитању и образовању. Хронолошки развој делатности обележен је важним прекретницама у раду: покушај заустављања „школаризације“, током седамдесетих година; доношење Основа програма васпитно-образовног рада са децом узраста до три године у колективном боравку - јаслама, осамдесетих; увођење новог Закона о друштвеној бризи о деци и Правилника о ближим условима за почетак рада и обављање делатности установа за децу, деведесетих; увођење и примена Општих основа предшколског програма у раду са децом, крајем деведесетих; примена обавезног Припремног предшколског програма, 2004. године; доношење Развојног плана - документа установе, 2007. године; доношење и допуне Закона о основама система образовања и васпитања током 2009, 2011. и 2013. године; усвајање Закона о предшколском васпитању и образовању, 2010. године; Правилник о протоколу поступања у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, 2010. године и Правилника о вредновању квалитета рада установе, 2012. године.

Делатност предшколског васпитања и образовања у предшколској установи је нега и васпитно-образовни рад са децом узраста од шест месеци до поласка у школу. Предшколска установа у свом раду планира и програм исхране и превентивно-здравствене заштите, програм рекреације и одмора и обезбеђује социјалну заштиту деце предшколског узраста.

Циљеви и принципи предшколског васпитања и образовања прописани законом односе се на очување и подстицање спонтаних и стваралачких могућности детета; стварање услова за нормалан физички, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој. Васпитни циљеви остварују се у предшколској установи кроз бројне, спонтане и животне ситуације и заједнички планиране активности (практичне, говорне, друштвене, игровне, спортско-рекреативне, уметничке, изражајно-стваралачке, истраживачко-сазнајне).

Приоритетни задаци којима тежи наша установа су повећање капацитета за боравак деце, похађање Припремног предшколског програма, реализација свих актуелних програма и планова установе, а према стандардима квалитета рада. Програме установе прописане законом примењујемо у васпитно-образовном раду, у складу са основним принципима и начелима, потребама и могућностима васпитне праксе.

3. АКТУЕЛНИ ПРОГРАМИ УСТАНОВЕ

3.1. ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Предшколски програм је стратешки докуменат установе који представља окосницу предшколског васпитања и образовања. Обезбеђује укључивање деце у институционализовани облик васпитно-образовног рада, ради задовољења развојних потреба деце, породице и друштва у целини. Проистиче из Закона о основама система образовања и васпитања (Члан 70. и 71. „Сл. Гласник РС“ 72/9). Доноси га Предшколска установа која остварује васпитно-образовни рад и у складу је са Општим основама предшколског програма. Базиран је на квалитативној анализи остварености планираних активности и приоритета и може да се мења по потреби, ради усаглашавања са насталим променама у току његовог остваривања.

Предшколски програм у свом саставу има седам кључних целина у којима су истакнути приоритети васпитно-образовне делатности, док су његови структурни елементи оперативно разрађени у Годишњем плану рада установе.

У уводу Предшколског програма дат је приказ извора и полазишта у његовој изради и реализацији, са освртом на идентитет и аутентичност (обим делатности установе: број деце и васпитних група, материјални и људски ресурси, облици рада са децом). Приказан је, такође, значај природног и друштвеног окружења на креирање програма и његово остваривање, са тежиштем на усклађивању заједничких потреба и могућности.

Понудом програма и услуга, дефинисан је Програм неге и васпитања деце узраста до три године, Програм предшколског васпитања и образовања деце од три године до укључивања у програм припреме за школу, Припремни прешколски програм и Посебни и специјализовани програми.

Програм неге и васпитања деце узраста до три године базиран је на програмским основама и реализују га медицинске сестре-васпитачи. Примарни циљ је општи развој деце у свим аспектима, а приоритетни задаци су у складу са потребама деце и породице и односе се на очување и унапређење здравља, процес адаптације, стварање повољне социјалне климе и структурирање подстицајне средине.

Програм предшколског васпитања деце од три године до укључивања у програм припреме за школу, заснован је на концепцији отвореног система васпитања који представља динамичан, флексибилан и интерактиван процес у односу на дете, родитеља и васпитача. Јединствени циљ програма је целовит

развој дететове личности који се остварује кроз континуирани циклус васпитно-образовног рада.

Припремни предшколски програм је саставни део Предшколског програма, чији је примарни циљ припрема деце за живот и рад какав их очекује у основној школи. Тежиште овог програма је на операционализацији васпитно-образовних задатака у непосредној васпитној пракси.

У оквиру Предшколског програма, описани су и Посебни и специјализовани програми, као и начини њиховог остваривања, који се усклађују са потребама и интересовањима деце и родитеља и могућностима локалне самоуправе. Сходно томе, Програми посебних области који се реализују су програм енглеског језика, плес и спортске активности, којима се подстиче деčји развој и стицање искустава из различитих области.

Истакнути су, такође, Пригодни и повремени програми који се реализују поводом обележавања значајних датума и то путем манифестација, акција, гостовања, посета и сл, који за циљ имају остваривање културних и рекреативних активности и одмора деце.

Посебно значајно место у остваривању Предшколског програма заузима породица и друштвена средина. Различити начини остваривања и неговања сарадње путем обогаћивања облика и садржаја програма чине приоритетни циљ коме теже носиоци професије. На овај начин, подиже се општи квалитет живљења, у смислу задовољења потреба породице и друштва, едукације и пружање адекватног модела васпитања и образовања.

Предшколским програмом предвиђено је континуирано праћење и вредновање остваривања истог, и то на различите начине, са циљем процењивања ефеката свих аспеката васпитно-образовног процеса и предлозима мера за побољшање квалитета рада.

3.2. ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Представља допуну породичном васпитању и полази од потреба детета и породице. Укључивањем све деце у припремне предшколске групе обезбеђују се услови за проширивање социјалног и сазнајног искуства, чиме се ублажавају социо-културне разлике и обезбеђују једнаки услови за полазак у школу.

Циљ Припремног предшколског програма је да допринесе зрелости или спремности деце за живот и рад какав их очекује у основној школи. Зрелост детета подразумева физичку, интелектуалну, социјалну и емоционалну зрелост и мотивацију за учењем. Остварује се у оквиру општег циља, а то је непосредна припрема за полазак у школу.

Задаци васпитно-образовног рада су подстицање осамостаљивања, подршка физичком развоју, јачање социо-емоционалне компетенције, подршка сазнајном развоју, неговање радозналости, поштовање индивидуалности и подстицање креативности.

Сваке године, у септембру, у нашој установи, адаптацију и социјализацију започиње шест стотина деце, кроз целодневни и четворочасовни облик рада при вртићима, основним школама и месним заједницама.

Програм планирамо полазећи од схватања да је дете интерактивно биће, има свој темпо развоја, потребе и учи путем властите активности, имајући у виду да је игра водећа активност и посебан облик учења. Улога васпитача је да гради и развија програм у сарадњи са децом и родитељима, полазећи од потреба, интересовања и стилова учења.

Како бисмо код предшколског детета остварили жељени ниво постигнућа у години пред полазак у школу, васпитач осмишљава оквирни план (тематски, по центрима интересовања, пројектима, областима и сл) и планира активности које су засноване на принципима интегрисаног учења, индивидуалности, кооперативности... Такође, организује заједно са децом и породицом подстицајну физичку и социјалну средину, планира различите методе и облике рада и остварује интеракцију на свим нивоима васпитно-образовног рада. Теме које се најчешће реализују припремним предшколским програмом у циљу реализације задатака програма јесу: Путовање у свемир, Мали метеоролози, Чуvari планете, Сила Земљине теже, Ја, као део природе, део групе и друштва, Вешти прсти, Мерим да измерим, Скупимо се у скуп, Свет књижевности, Увођење детета у свет писане речи...

У процесу адаптације и социјализације, са циљем развијања поверења и толеранције, подстицања самопоуздања и формирања позитивних односа са другом децом, важну улогу имају васпитачи, а заједно са њима и родитељи.

Васпитач планира различите социјалне и кооперативне игре, традиционалне, спортске и моторичке, језичко-говорне игре, радионице и дружења. Такође, и активности из Приручника за подстицање дечјег самопоштовања, Баш је лепо што смо различити, Чувари осмеха, Буквар дечјих права, Ненасилна комуникација...

Задатак васпитача је да заједно са децом формирају и усвоје правила и норме понашања у социјално-интерактивним односима како у вртићу, тако и у окружењу. Развија код деце осећај припадности, поверења и емпатије уз уважавање потреба свих. Такође, још један од важних задатака јесте аутономија деце и формирање културно-хигијенских навика, што се најбоље остварује кроз многе животне и практичне активности.

Системом изборних активности васпитач, уз консултације са децом и у сарадњи са породицом реализује Припремни предшколски програм који су интегрисани са осталим програмима установе.

Низом проблемских ситуација и операција, од нижег ка вишем нивоу сложености задатака, уз варијације на тему, дете се уводи у свет почетних логичко-математичких појмова у циљу подстицања развоја мишљења, пажње, концентрације и закључивања (усвајање просторних и временских релација, препознавање, именовање и проналажење геометријских тела и фигура у простору и равни, формирање скупа и усвајање појма броја и утврђивање мера и мерења). Операције класификације и серијације обављамо у односу на један и више критеријума (по боји, величини, облику и својству материјала). Правимо растући и опадајући низ (по дужини, дебљини, висини, ширини). Кроз приче: Деда и репа, Десет љutih гусара, Три медведа, вршимо серијацију. Формирамо скупове придруживањем елемената по заједничким и различитим својствима до десет. Организујемо игре реверзибилног мишљења (Бројевни низ, Пера поштар, Ишли смо да ловимо лавове...). Меримо и упоређујемо дужину, количину, запремину, висину...

Увођење детета у свет писане речи започињемо вежбама графомоторике које чине посебну целину у реализацији Припремног предшколског програма. Први корак јесу вежбе дисања (дувамо балоне, ветрењаче, бродиче, пинг-понг лоптице...), потом следе говорне игре (Птичје причање, На слово на слово, Мрежа лепих, кратких, веселих, смешних и културних речи, Буквар речи...), говорне радионице (први и последњи глас имена, издвајање речи од реченичног контекста, одвајање речи од објекта...), игре за развој fine моторике и координације рука-око, обе шаке, покретљивост прстију (Коларићу панићу, Чичак, Распевани прстићи...) и говорно стваралаштво (Веселе коцке, Лото слова, Словне слагалице, Словарићу панићу, Прича по сликама...).

Животно-практичним и истраживачко-сазнајним активностима дете упознајемо са друштвом и схватањем себе као дела друштва.

Откривамо и сазнајемо живу и неживу природу, појаве и облике кретања и узрочно-последичне везе у друштву (Вода у нама и око нас, Ми у васиони, Небеска тела, Земља планета, Свако има свој дом, Живот биљке, Наша мала лабораторија, Правимо Сунчев систем...).

Музички, ликовни и драмски израз је стваралачки рад деце који пружа моћ трансформације, слободу говора, покрета и истраживање сопствених потенцијала (Унук и бака, Зна он унапред, Тужибаба, Добро вече, суседице, Писмо из Америке, Медведова женидба, Планета земља, Абецеда витамина, Вилинска песма, Четири годишња доба, Циркус...).

Вежбе обликовања и различити облици кретања (са реквизитима и без њих, уз музику пратњу и без), штафетне, кооперативне и традиционалне игре, као и спортске игре на отвореном, помажу правилном психофизичком развоју детета и испуњавају га задовољством.

Учешће породице у реализацији Припремног предшколског програма, планирању и програмирању рада и ангажовању на пројектима од великог је значаја за дете, родитеља и васпитача. Видови сарадње огледају се и кроз практичне активности, акције, манифестације, дружења, радионице и родитељске састанке на следеће теме: Шеширијада, Чарапијада, Музички тобоган, Фестивал науке, Покрени се спортски, Рециклирај и уштеди, Ускршњи базар, Дете и позориште, Први дан пролећа...

Сарадња са Основном школом и другим образовним институцијама негује се и остварује на различите начине, у циљу интегрисања планова и програма и стварања подстицајне образовне климе. Посете, размене, акције и манифестације представљају значајан извор социјалних сазнања и искустава за дете, при чему је добит заједничка.

Јавни наступи предшколаца на завршним свечаностима:

Царство-другарство, Пут око света, Деца су украс света, Довиђења, драги васпитачи, Испод дуге, Шта је на крају новог почетка и друге, представљају круну заједничког рада у реализацији припремног предшколског програма.

3.3. ПРОГРАМ ПРЕВЕНТИВНО - ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Полазећи од упутстава Министарства здравља планирају се задаци и садржаји са циљем да програм превентивно-здравствене заштите обезбеди правилан психофизички развој и формирање позитивних образаца понашања деце усмерених ка здрављу и едукацију одраслих у подршци активностима из ове области.

Задаци на превентивно- здравственој заштити:		
Рад на здравственој заштити деце	Програм исхране	Рад на унапређивању хигијенско- санитарних услова

Рад на здравственој заштити деце подразумева:

1. Редовно праћење здравственог стања деце кроз дневну тријажу

2. Антропометријска мерења на тромесечном нивоу

3. Сарадњу са здравственим установама примарне здравствене заштите (ГЗЗЈЗ, Дом здравља...), као и сарадњу са осталим институцијама и установама (Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Комора медицинских сестара и здравствених радника и санитарна инспекција на републичком нивоу)

4. Припремање брошура и флајера за информисање родитеља о здравственом стању деце

5. Пружање прве помоћи у случају повреде и вођење документације и извештаја у вези са тим

6. Вођење здравствене документације деце

7. Набавка средстава за прву помоћ

Основа за непосредан васпитно-образовни рад, са децом узраста од 3 године до 6 година, представља програм „Здрав вртић“ који наша Установа спроводи од 2006. године. Општи циљеви овог програма су:

- Унапређење и очување здравља деце

- Обезбеђивање правилног раста и развоја

- Стицање одређених знања, вештина и облика понашања усмерених ка здравом начину живота

Здравствено-васпитни садржаји програма „Здрав вртић“ реализују се континуирано и одређеном динамиком, у зависности од теме као што су:

- Појам здравља
- Лична и општа хигијена
- Хигијена и нега уста и зуба
- Правилан раст и развој
- Исхрана и њен значај
- Физичко вежбање, игра, одмор и спавање
- Штетне материје за здравље
- Болести се могу пренети, али и спречити

- Опасност од повређивања
- Здрава животна средина

У непосредном васпитно-образовном раду у јасленим и вртићким групама реализују се васпитно-здравствени садржаји кроз практично-истраживачке и сазнајне активности, које имају за циљ унапређење дечјег сазнања о значају очувања здравља. Многе теме су проистекле из еколошког календара и календара здравља. Неке од њих су: Наши хранитељи, бранитељи и градитељи, Расту, расту витамини, Наше тело може, Да правилно растемо, Чувари здравља, Конференција здравља, Стоматолошки прегледи и значај оралне хигијене...

У реализацију програма превентивно-здравствене заштите укључени су и родитељи путем здравственог паноа који рефлектује и актуелне, здравствене теме (адаптација деце, хигијена коже, главе и тела, алергије, вирусна и бактеријска обољења, респираторне инфекције, правилна исхрана, уједи инсеката), путем пројеката, заједничких активности и манифестација.

Здравствено-васпитни садржаји програма „Здрав вртић“